

NATURRESERVAT

Välkommen till Friseboda – bland vargspindlar och myrlejon

När den stora inlandsisen smälte för 15 000 år sedan lämnade den efter sig stora mängder sand. Resultatet blev ett av de största kustdynlandskapen i Sverige. Närmast havet breder de inbjudande sandstränderna ut sig, till glädje för såväl martorn och marviol som sommarens badgäster. Strandgräsen gör sitt bästa för att binda sanden och längre inåt land tar tallarna vid och håller sanden i schack. Detta är ett drömlandskap för många växter och djur som är beroende av dessa varma sandmarker för sin överlevnad.

Sanden sätter sina spår

I över 7 000 år har människor bott här vid havet och levt av fiske och brukat den lätta, sandiga jorden. Efterhand som skogen förbrukades, till ved och virke, fick man problem med sand som drev runt. Linné rekommenderade plantering av tall vid sitt besök 1749 och i början av 1800-talet växte en gles tallskog på sanddynerna här i Friseboda.

Genom åren har skogen slutit sig och många av sandmarkernas djur och växter har fått svårt att överleva. För att förändra detta tar man inom EU-projektet SandLife (under 2012-2018) bort främmande arter som vresros och svarttall, för att få tillbaka den glesa tallskogen med fläckar av fri, solvarm sand. Längre inåt land tar en tätare, fuktigare skog vid och ger fortsatt skydd mot havets vindar och sand.

Knotiga vrestallar och varma sanddyner

Tallskogen i reservatets norra del har gamla anor, åtminstone ända tillbaka till 1600-talet. De äldsta tallarna är över 200 år och sanddynerna är höga. Knotiga tallar, böljande backar och ett grå-vitt marktäckte av lavar och sandblottor ger skogen ett trolskt intryck.

I den varma sanden har myrlejonsländan sina fångstgropar. Det är också klittvargspindelns jaktmarker. Den spinner inte nät, som många andra spindlar, utan springer ikapp sina byten och bedövar dem med gift.

Detta är bara några av de ovanliga arter som är beroende av den sandiga, glesa tallskogen här i Friseboda. Så ge dig ut på upptäcktsfärd.

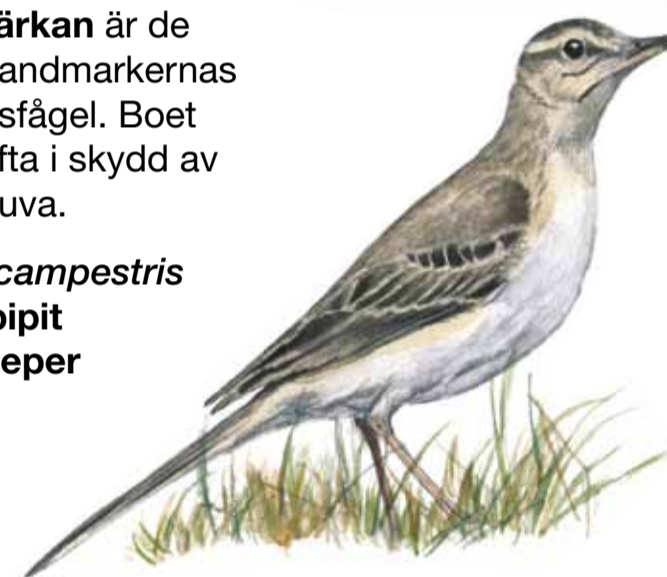
Klittvargspindel
Alopecosa cursor
Wolf spider
Wolfspinne

Den **fläckiga myrlejon-sländans** larv (*Euroleon nostras*) gräver en fångstgrop där myror och andra insekter faller ner och blir uppätta.

Marviol är en av de få växter som klarar av den tuffa strandmiljön med torka, salt och yrande sand.
Cakile maritima
Sea rocket
Europäischer Meersenf

Fältpiplärkan är de öppna sandmarkernas karaktärsfågel. Boet byggs ofta i skydd av en grästuva.
Anthus campestris
Tawny pipit
Brachpieper

Martorn är fridlyst och växer på sandstränderna i reservatet.
Eryngium maritimum
Sea holly
Strand-Mannstreu

Monke
Jasione montana
Sheep's bit scabious
Berg-Jasione

Fältsippa
Pulsatilla pratensis
Dwarf pasque flower
Wiesen-Küchenschelle

Ljumma försommarkvällar hörs **nattskärrans** elektriskt, surrande läte när den uppvaktar honan.
Caprimulgus europaeus
Nightjar
Ziegenmelker

Vitfläckig guldvinge
Lycaena virgaureae
Scarce copper
Dukatenfalter

Backtimjan
Thymus serpyllum
Breckland thyme
Wilder Thymian

For more than 7000 years, people have lived by the sea, lived off fish and cultivated the light, sandy soils. Over time as the woodland was cut, for timber and firewood, problems with drifting sand occurred. Linneus recommended planting pine when he visited in 1749 and at the beginning of the 1800s a sparse pine woodland grew up on the sand dunes here at Friseboda. Over the years, the canopy of the woodland has closed over and many of the animals and plants associated with sandy habitats have had difficulty surviving.

In order to change this situation, non-native species such as Japanese rose and black pine, will be removed as a part of the EU project SandLife which runs 2012-2018, to restore the more open pine woodland with patches of open, warm and sun-exposed sand. Further inland, denser, wetter woodland takes over and continues to provide shelter from the wind and sand.

The pine woodland in the northern part of the reserve has a long history, dating back to the 1600s. The oldest pines are more than 200 years old and the sand dunes are tall. Gnarly pines, rolling hills and a grey-white covering on the ground of lichens and bare sand give the woodland a magical feel.

In the warm sand, the ant lion (*Euroleon nostras*) make their pitfall traps. The warm sand is also the hunting grounds for a wolf spider (*Alopecosa cursor*). This does not make a net, like many other spiders, but chases after its prey and then numbs it with poison.

I Schon vor über 7 000 Jahren lebten hier am Meer Menschen. Sie ernährten sich durch Fischfang und bewirtschafteten den leichten, sandigen Boden. Je mehr Bäume für Feuer- und Bauholz geerntet wurden, desto mehr Probleme bereitete der Treibsand. Bei seinem Besuch im Jahr 1749 empfahl Carl von Linné, Gewöhnliche Kiefern zu pflanzen, und Anfang des 19. Jahrhunderts wuchs auf den Sanddünen von Friseboda ein lichter Kiefernwald. Im Laufe der Jahre wurde der Wald immer dichter. Deshalb können sich hier viele der Tiere und Pflanzen, die typischerweise auf Sandböden leben, kaum mehr behaupten.

Aber dies soll nun geändert werden: Im Rahmen des EU-Projekts SandLife werden fremde Arten wie Kartoffel-Rose und Schwarzkiefer entfernt, um den lichten Wald aus Gewöhnlichen Kiefern mit vegetationslosen, sonnenwarmen Sandbereichen zu restaurieren. Weiter im Landesinneren steht ein dichter, feuchterer Wald, der weiterhin Schutz gegen Meereswinde und Treibsand bietet.

Der Kiefernwald im nördlichen Teil des Naturschutzgebietes geht auf das 17. Jahrhundert zurück. Die ältesten Kiefern sind über 200 Jahre alt, und die Sanddünen sind hoch. Knorrige Kiefern, sanfte Hügel, grau-weiße Flechtenteppiche und nackte Sandflächen lassen den Wald verwunschen wirken.

In den warmen Sand baut die Ameisenjungfer (*Euroleon nostras*) ihre Fallgruben. Auch die Wolfspinne *Alopecosa cursor* jagt hier. Im Gegensatz zu vielen anderen Spinnen erbeutet sie Insekten nicht mit Hilfe eines Netzes, sondern lauert ihnen auf und betäubt sie mit Gift.